

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT MEZINÁRODNÍCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2006

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

INSTITUT MEZINÁRODNÍCH STUDIÍ

Evropská obranná politika od Maastrichtu po Nice

Bakalářská práce

autor: **Pavel Bartůšek**

vedoucí práce: **PhDr. Petra Novotná**

Rok: **2006**

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl všechny použité informační zdroje.

V Praze, dne 18. května 2006

Pavel Bartůšek

.....

OBSAH:

1. VÝVOJ EVROPSKÉ VOJENSKÉ SPOLUPRÁCE 1945 - 1992.....	7
1.1 Západní unie	7
1.2 Plevenův plán.....	8
1.3 Západoevropská unie	9
1.4 Fouchetův plán	10
1.5 Evropská politická spolupráce	10
1.6 Rozvoj francouzsko-německé spolupráce	11
2. EVROPSKÁ OBRANNÁ POLITIKA V RÁMCI SMLOUVY O EVROPSKÉ UNII.....	13
2.1.1 Změna bezpečnostní situace v Evropě.....	13
2.1.2 Zrod Společné zahraniční a bezpečnostní politiky.....	14
2.1.3 Petersbergské úkoly jako nová výzva pro ZEU.....	15
2.1.4 Evropská bezpečnostní a obranná identita.....	16
2.1.5 Zrod Společné bezpečnostní a obranné politiky.....	17
2.1.6 Kolínský summit.....	20
2.1.6 Evropský základní cíl.....	21
2.2 Multinacionální vojenské sbory	23
2.2.1 Francouzsko-německá brigáda	24
2.2.2 Francouzsko-německá námořní síla	25
2.2.3 EUROFOR (European Operational Rapid Force)	25
2.2.4 EUROMARFOR	25
2.2.5 Evropská letecká skupina (le Groupe Aérien Européen - GAE)	26
2.2.6 EUROCORPS	26
3. VZTAH VYBRANÝCH ČLENSKÝCH STÁTŮ K EBOP	29
3.1 Severské státy.....	29
3.2 Francie.....	31
3.3 Německo	31
3.3 Velká Británie.....	32
3.4 Rakousko.....	32
ZÁVĚR.....	33
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	38

ÚVOD

Konec studené války s sebou přináší přehodnocení amerického pohledu na otázku evropské bezpečnosti. Americká hegemonie byla rozpadem socialistického bloku jen zvýrazněna a nezpochybněna. Na obou stranách Atlantiku v této době sílí názory, že Evropa, která si po čtyřicet let nebyla schopna zajistit svou vlastní bezpečnost jinak než ve spojení se svým hlavním válečným spojencem – Spojenými státy, zbavená sovětské hrozby se má stát více zodpovědnou za svou obranu a bezpečnost. Na počátku 90. let vzniká po ratifikaci Maastrichtské smlouvy Evropská unie, která do svých cílů mj. zařazuje i obranu svého území. Měla se stát EU připravenou odpovídat na potenciální bezpečnostní ohrožení vojenskou silou? V rámci Severoatlantické aliance byla vytvořena tzv. Evropská obranná identita, tato spolupráce oživila v tu dobu již málem zapomenutou Západoevropskou unii z konce 40. let. Státy EU se snaží více koordinovat vojenskou spolupráci což s sebou přináší nutnost rozvoje a zlepšování spolupráce na úrovni politické, státní správy a vojenství.

Integrační snahy v oblasti obrany jsou mnohem méně známější a v literatuře je jim rovněž poskytnuto mnohem méně prostoru ve prospěch integrace hospodářství a rozšiřování EU, což je jistě dáno i prvotními neúspěchy snah o společnou obrannou politiku. Přitom je zajímavé, že například zpráva týkající se předpokládané bezpečnostní situace České republiky do roku 2015 vypracovaná už v roce 2001 Ministerstvem obrany kalkuluje s existencí instituce nazývané *Evropská armáda*.

Práce si klade za cíl nastínit etapy evropské integrace v oblasti obranné politiky a vojenství od podepsání Smlouvy o Evropské unii (tzv. Maastrichtské smlouvy) do přijetí smlouvy z Nice upravující SEU.

Bakalářská práce mapuje na základě oficiálních dokumentů EU a sekundární literatury stručným způsobem historii integračních snah na poli obrany, zaměřuje se též na budování konkrétních struktur obranných institucí a společných mnohonárodnostních vojenských sborů.

S odstupem několika let samozřejmě není jednoduché objektivně zhodnotit vývoj tak složitého procesu jakým je evropská obranná politika ve vyvážených souvislostech. Proto byla práce nakonec časově vymezena přijetím smlouvy z Nice a nikoliv návrhem ústavní smlouvy, jak bylo původně zamýšleno. Pramenné i sekundární literatury existuje velké množství, které reprezentuje nejširší možnou škálu úhlů pohledu na danou problematiku. Práce je založena především na pramenných textech, tedy oficiálních dokumentech, smluv zakládající a upravující evropskou unii a výstupů z jednotlivých summitů členských států. Dalším podstatným zdrojem při vlastním zpracování látky byly publikace *Toward a European Army: A military Power in the Making* od amerických akademiků Salmona a Shepherdové, dále pak kniha Grudzinského a van Hama *A critical Approach to European Security and Institutions* analyzující vliv institucí EU na obranu a bezpečnost a vedle toho jednotlivé koncepty vývoje společné evropské obranné politiky. Dalším důležitým zdrojem byla odborná periodika, která jsou k dispozici v pražském Ústavu mezinárodních vztahů či v elektronické podobě v databázi Proquest.

Text práce se řídí obecně používanou terminologií, která je používána v česky psaných textech a překladech. V některých případech použil autor překlad vlastní s uvedením anglického i francouzského originálního termínu v závorce.

Práce se snaží odpovědět na otázky zda Evropská obranná politika vyvolává strach ze ztráty národní suverenity v jednotlivých zemích a hlavní přístupy členských států k samostatné evropské obranné politice. Hlavní ambicí práce je však zodpovědět otázku, zda během sledovaného období směřovala spolupráce na poli společné evropské obrany k vytvoření integrovaného vojenského útvaru podléhajícímu nadnárodnímu velení, který bychom jednou mohli nazvat evropská armáda, či nikoliv.

1. VÝVOJ EVROPSKÉ VOJENSKÉ SPOLUPRÁCE 1945 - 1992

V úvodu práce bylo naznačeno, že historie evropské ekonomické integrace je v povědomí průměrného Evropana zapsána mnohem více než integrace v oblasti obrany. Je však třeba si uvědomit, že snahy o vytvoření společné evropské bezpečnostní politiky a integraci v oblasti vojenství integraci politickou dokonce předcházely.

Jako první pokus o vytvoření organizace evropských států za účelem společné obrany bychom mohli označit už Smlouvu z Dunkerque¹, podepsanou mezi Francií a Velkou Británií. V této době, kdy hrůzy druhé světové války byly ještě velice čerstvé, byla smlouva namířena proti Německu, které bylo nahlíženo stále ještě jako potenciální agresor. Francie a Velká Británie touto smlouvou obnovily a prohloubily tak svoji Srdečnou dohodu.² Za krátkou dobu se ukázalo, že hlavním hrozbou pro budoucnost Evropy leží daleko více na východě.

1.1 Západní unie

O rok později, 22. ledna 1948 ministr zahraničních věcí Spojeného království Ernest Bevin vystoupil v dolní sněmovně britského parlamentu s oznámením, že Velká Británie jedná s vládami Francie, Nizozemí, Belgie a Lucemburska o vytvoření určitého politického uskupení, v rámci něhož by se jeho členové zavázali poskytnout ozbrojenou pomoc v případě ozbrojeného konfliktu. Toto uskupení mělo nést název Západní unie a mělo mít i svou hospodářskou dimenzi. Bevin dále vyzýval k připojení ostatních zemí k tomuto uskupení. Jednání o vytvoření této unie západoevropských států se rozběhla v době, kdy komunisté zvítězili v únorových volbách v Československu a navíc hrozila i jejich volební výhra v Itálii.³ Toto byly faktory, které rozhodně přispěly k podstatnému urychlení jednání o Západní unii. Již 17. března 1948 tak mohli ministři zahraničních věcí pěti států, o kterých hovořil Bevin, podepsat Bruselskou smlouvu zakládající Západní unii. Proto bývá tato unie v literatuře též označována jako Bruselský pakt. Tímto byl položen základ multilaterálního regionálního

¹ http://fr.wikipedia.org/w/index.php?title=Trait%C3%A9_de_Dunkerque&oldid=6865178, cit. dne 25.11.2005

² Srdečná dohoda (fr. Entente Cordiale)-koloniální dohoda mezi Velkou Británií a Francií, která vedla v budoucnosti k bližší britsko-francouzské spolupráci

³ Mareš M., Fidler: Dějiny NATO, str. 31

bezpečnostního paktu, uzavřeného na dobu padesáti let. Nejdůležitějším závazkem, který ze smlouvy vyplýval bylo poskytnutí vojenské pomoci signatáři smlouvy, který by se stal předmětem ozbrojeného útoku v Evropě. Tento závazek vzájemné pomoci se později objeví ve Washingtonské smlouvě zakládající Severoatlantickou alianci.

Vedle závazku vzájemné pomoci měly smluvní strany *organizovat a koordinovat své ekonomické aktivity tak, aby dosáhly co nejlepších výsledků, a to vyloučením konfliktních kroků ze své hospodářské politiky, koordinací výroby a rozvojem vzájemné obchodní výměny.*⁴

Integrační charakter unie byl podtržen vytvořením jejích politických orgánů, Stálé komise, Konzultativního výboru ministrů zahraničních věcí a Vojenského výboru složeného z ministrů obrany signatářských zemí. Poslední jmenovaný výbor pak na svém zářijovém zasedání v Paříži uzavřel jednání o vojenské struktuře ZU, zvané Obranná organizace Západní unie (Western Union Defence Organization – WUDO). Na zasedání byli jmenováni hlavní velitelé pozemních, leteckých a námořních sil, do jejichž čela byl postaven britský polní maršál B.L. Montgomery.

Význam Západní unie však začínal záhy upadat. 4. dubna 1949 byla ve Washingtonu podepsána Severoatlantická smlouva, díky níž vzniklo NATO. Tento pakt zahrnoval 12 států a stal se základním pilířem západoevropské obrany. Západní unie se tedy musela postupem času transformovat.⁵

1.2 Plevelův plán

Spojené státy, dospěly už při přípravě Marschallova plánu k názoru, že obnova Evropy nebude možná bez širšího zapojení Německa. Proto se staly advokátem myšlenky participace západních částí Německa v evropských obranných strukturách. Už na jaře 1950 se v amerických nejvyšších kruzích objevily názory o nutnosti remilitarizace Německa. Nicméně v Evropě byly vzpomínky na nedávno skončenou válku poněkud živější a existovala i obava, že případné znovuvyzbrojení Německa by mohlo vyvolat násilnou odezvu ze strany Sovětského svazu. Proto se k této otázce stavěly více než zdrženlivě. Diskuze na téma remilitarizace Německa probíhala v září 1950 v New Yorku na úrovni ministrů zahraničních věcí USA, Velké Británie, Francie a Severoatlantické rady, tedy nejvyššího orgánu Severoatlantické aliance, organizace založené v dubnu předešlého roku. Američané na

---

⁴ idem str. 32

⁵ http://studena.valka.cz/zapadoevropska_unie.htm#Západní%20unie

jednáních předložili svou vizi o úloze Německa v Evropě a zvýšení své vojenské přítomnosti v Evropě podmínili právě účastí Německa v západoevropském vojenském systému. Proti tomuto americkému návrhu se ostře postavila Francie. Francouzský ministr zahraničních věcí Jules Moch poté slíbil, že jeho země přijde s vlastním, pro všechny přijatelným návrhem.

V říjnu byl zveřejněn plán vypracovaný Jeanem Monnetem (tvůrcem montánní unie), který se označuje jako Plevenův plán (podle francouzského premiéra, který návrh předložil k hlasování Národnímu shromáždění).

Jelikož už na počátku 50. let se zdál projekt Evropského společenství uhlí a oceli jako úspěšný, na poli obrany měl být uplatněn stejný princip, tj. supranacionalismus.

Podle plánu měla být vytvořena opravdová evropská armáda čítající 100 000 mužů s vlastní štábní strukturou a pod vedením hlavního velitele podřízeného evropskému ministru obrany a hlavnímu veliteli vojsk NATO. I tento plán počítal s určitým zařazením německých jednotek, nicméně ve velmi omezené míře. Německá účast neměla přesáhnout velikost jednoho praporu. Tato evropská armáda pak měla vzniknout v rámci politické struktury nazvané Evropské obranné společenství.⁶

V květnu 1952 byla dokonce Smlouva o Evropském obranném společenství všemi šesti členy ESUO podepsána, ale nedostalo se jí potřebné podpory při hlasování v národních parlamentech a tak dokument nebyl nikdy ratifikován. Smlouva definovala EOS jako evropskou organizaci, nadnárodní svým charakterem, obsahující společné instituce, společné ozbrojené síly a společný rozpočet.

Nicméně jednotlivé státy, které byly ochotny svěřit rozhodování v záležitostech těžby uhlí a produkce železa nadnárodním institucím na základě hlasování kvalifikovanou většinou, vysílat své vojáky do zahraničí na témž principu ochotné nebyly.

Smlouva byla s konečnou platností zamítnuta v srpnu 1954 francouzským Národním shromážděním, jehož poslanci za zpěvu Marseillaisy hlasovali proti jejímu přijetí. Německý kancléř Konrad Adenauer později označí krach projektu Evropského obranného společenství za největší neúspěch, který zažil ve svém úřadě.⁷

1.3 Západoevropská unie

---

⁶ Mareš M., Fidler: str. 74

⁷ Poetering, H.G.: Európska únia – budúci faktor bezpečnostnej politiky in Nová bezpečnostná architektúra Európy, Nadácia Konráda Adenauera, Bratislava, 1996, str. 50

K začlenění Západního Německa do evropských obranných struktur došlo v říjnu 1954 podpisem tzv. Pařížských dohod. Těmito dohodami byla rovněž Západní unie přetvořena v Západoevropskou unii, do které vedle Německa přistoupila ještě Itálie. Do paktu byla přidána řada ustanovení týkajících se kontroly zbrojení a obrany. Ačkoliv spolupráce zůstala na mezivládní úrovni, tak si tento modifikovaný Bruselský pakt kladl za cíl šíření jednoty a povzbuzení k progresivnější integraci Evropy. Shromáždění ZEU se poprvé sešlo v následujícím roce, aby navrhlo chartu organizace. Tato byla přijata v říjnu 1955. Shromáždění ZEU a jeho jednotlivé výbory se posléze staly platformou pro debaty o hlavních událostech v mezinárodní politice a pro vypracovávání zpráv o jednotlivých záležitostech. Shromáždění monitorovalo měnící se vztahy mezi Západem a Východem a vztah mezi principem zastrašení a détente. Význam této organizace postupně upadal a vzhledem k existenci NATO se dokonce uvažovalo o jejím zrušení. K jejímu určitému znovuzrození došlo na konci 80. let. Západoevropské unii (ZEU) proto bude v této práci ještě věnováno více prostoru.

1.4 Fouchetův plán

Dalším z projektů, které měly vést k hlubší integraci obranných politik členských států byl tzv. Fouchetův plán z let 1961-1962. Tento plán byl iniciován francouzským prezidentem de Gaullem a měl založit společnou zahraniční i obrannou politiku evropských států. Tato politika se však měla lišit od té založená na komunitárních smlouvách. Toto společenství mělo fungovat výhradně na základě mezivládního přístupu. Po dvou letech vyjednávání se se plán ukázal být nepřijatelný pro ostatních pět členů tehdejšího Evropského hospodářského společenství. Z tohoto důvodu nedošlo nakonec vůbec k jeho realizaci.⁸ Existovala, zřejmě oprávněná, obava, že by tento projekt mohl narušit transatlantické spojení se Spojenými státy.

Během následujících padesáti let pak byla otázka čistě evropské obrany tabu.

1.5 Evropská politická spolupráce

---

⁸ Velek M.: Společná bezpečnostní a obranná politika EU po 11. září 2001, nepublikovaná absolventská práce, VŠE, 2006

Plevenův plán a pozdější plán Fouchetův se shodovaly ve snaze propojit pokrok dosažený na úrovni politické integrace s otázkou společné bezpečnosti. Tato však byla řešena členstvím většiny západoevropských zemí v Severoatlantické alianci.

Na počátku sedmdesátých let předložil francouzský prezident Georges Pompidou projekt, který dává přednost užší politické spolupráci na úkor spolupráce v oblasti vojenství a bezpečnosti.

Vznik evropské politické spolupráce, jak byl tento projekt nazván byl předstupněm pro vytvoření určité společné evropské zahraniční (a tím potažmo i bezpečnostní politiky). Samotná EPS se datuje od schválení tzv. Davignonovy zprávy⁹ v roce 1970 na summitu v Lucemburku, který navazoval na summit v Haagu, kde bylo již o rok dříve dohodnuto prohlubování evropské integrace.

Byly stanoveny základní cíle EPS, které měly směřovat ke sladování postojů jednotlivých zemí v zahraniční politice (harmonizace stanovisek, sjednocování postojů a kde je to možné, společná rozhodnutí).¹⁰ Dále byla dohodnuta koordinace politických a hospodářských aspektů bezpečnosti. Pro tyto účely byl vytvořen Politický výbor složený ze z politických ředitelů ministerstev zahraničních věcí. V roce 1974 bylo pak na summitu v Paříži dohodnuto vytvoření dvou nových institucí po jednání v rámci ES, a to Evropské rady a institutu předsednictví. Evropská politická spolupráce jako taková byla smluvně zakotvena v Jednotném evropském aktu uzavřeném roku 1985 v Lucemburku a Haagu. Jednalo se tedy o první právní kodifikaci spolupráce evropských států v oblasti zahraniční politiky.

1.6 Rozvoj francouzsko-německé spolupráce

---

⁹ Davignonova zpráva byla publikována 27. října 1970 jako zpráva o budoucí zahraniční politice členských států EHS, vypracovaná výborem pod vedením Belgičana Étienne Davignona. Výbor měl zpracovat doporučení členským státům, aby zkusily, tam, kde to je možné mluvit o mezinárodních záležitostech jedním hlasem. V roce 1973 pak byla na summitu v Kodani přijata druhá Davignonova zpráva, která přinesla zintenzivnění setkávání na úrovni ministrů zahraničí a Politického výboru. Pro lepší komunikaci byly všechny členské státy vybaveny dálkopisným komunikačním kanálem – COREU.

¹⁰ Historie politické spolupráce v Evropě in:
<http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?ido=9867&idj=1&amb=1&trid=1&prsl=&poccl=5>

Francie a Německo jsou již od dob počátků evropské integrace jejím motorem. Nicméně oba státy, protivníci ve dvou světových válkách, si během prvních pěti desetiletí k sobě přirozeně musely hledat cestu. K usmíření mezi oběma mocnostmi určitě přispělo i osobní přátelství mezi francouzským prezidentem de Gaullem a německým kancléřem Adenauerem. Právě v této době se v žargonu evropských politiků objevuje pojem francouzsko-německý tandem.

V lednu 1963 byla v Paříži podepsána tzv. Elysejská smlouva, která měla jednak povzbudit proces usmiřování mezi oběma zeměmi a na druhé straně se v ní obě strany zavázaly spolupracovat na poli obrany. Mimo těsnější politické konzultace to znamenalo rovněž výměnu personálu jednotlivých ozbrojených sil a spolupráci v sektoru zbrojního průmyslu.

O 24 let později na tuto spolupráci navázali prezident Mitterrand a kancléř Kohl, kteří se rozhodli vojenskou spolupráci neustále zlepšovat a prohlubovat. Oznámili vytvoření Francouzsko-německé rady obrany. Toto rozhodnutí vedlo k vytvoření Francouzsko-německé brigády v roce 1989. Tato jednotka byla složena z vojáků obou zemí a stala se operativní v říjnu 1991. Čtrnáctého října stejného roku Mitterrand s Kohlem ve společném dopise předsedovi Evropské rady informoval o záměru pokračovat v rozšiřování jejich spolupráce. Tento proces vojenské spolupráce měl být základem pro vytvoření sboru, který by byl otevřen i pro ostatní členy Západoevropské unie. 22. května 1992 byla během summitu v La Rochelle schválena společná zpráva francouzského a německého ministra obrany prezidentem Mitterrandem a kancléřem Kohlem. Tímto byl formálně založen EUROCORPS. O několik týdnů později dorazil do alsaského Štrasburku tým za účelem vybudování Velitelství EUROCORPS.¹¹

---

¹¹ více v kap. věnované multinacionálním vojským sborům

2. EVROPSKÁ OBRANNÁ POLITIKA V RÁMCI SMLOUVY O EVROPSKÉ UNII

Už ve druhé polovině osmdesátých let došlo ve vztahu mezi Západem a Východem k dynamickému vývoji. Objevily se možnosti jaderného i konvenčního odzbrojování. S tímto pozitivním trendem přicházela rovněž možnost oslabení amerického závazku k obraně Evropy. Západoevropské státy se v reakci na tuto možnost chopily iniciativy k posílení jejich role v záležitostech evropské bezpečnosti a obrany. Rada ZEU zintenzivnila své aktivity a tento nový přístup vlád členských států ZEU k otázkám bezpečnosti a obranné politiky byl vyjádřen v Haagské platformě v roce 1987. V tomto dokumentu Západoevropská unie získala silnou pozici v bezpečnostních otázkách v rychle měnícím se globálním prostředí.

V roce 1988 přistoupili do ZEU dva čerství členové ES, Španělsko a Portugalsko. V témž roce podnikla Západoevropská unie svou první vojenskou operaci, když v Hormuzské úžině koordinovala námořní misi s cílem doprovázet lodí a čistit úžinu od min během Írsko-Irácké války.¹²

2.1.1 Změna bezpečnostní situace v Evropě

Jak již bylo zmíněno v úvodu práce, konec studené války s sebou přináší změnu bezpečnostního kontextu v Evropě. Americká vojenská přítomnost v Evropě se nezdá být po pádu socialistických režimů ve střední a východní Evropě tolik nezbytná.

Další klíčovou událostí počátku 90.let bylo vypuknutí krvavé občanské války v Jugoslávii, tedy v sousedství západoevropských zemí, které konfliktu nemohly a ani nebyly s to zabránit či ho zastavit. V napjatém ovzduší na počátku 90. let, kdy po rozbití socialistického bloku probíhal rozpad jeho jednotlivých států (Sovětský svaz, Jugoslávie, Československo) se připravoval dokument, který v podstatě vytvořil Evropskou unii takovou, jakou ji známe dnes. Velké změny, ke kterým v mezinárodním kontextu došlo, se samozřejmě do dokumentu nemohly nepromítnout.

---

¹² Bartůšek, P.: European Common Defence Policy, nepublikovaná seminární práce, FSV UK, 2005

2.1.2 Zrod Společné zahraniční a bezpečnostní politiky

Zahraniční a bezpečnostní politiku v podstatě zakotvuje už Jednotný Evropský akt z roku 1987, který doplňuje zakládající smlouvy Evropského společenství. Ve třetí části smlouvy (konkrétně ve článku 30) se členské státy zavazují ke koordinaci zahraniční a obranné politiky. Tato snaha o vytvoření jádra společné evropské obranné politiky byla reakcí na vyhlášení programu Strategické obranné iniciativy (SDI), projektu známého spíše pod populárním označením *hvězdné války*, prezidentem Reganem v roce 1983 bez konzultací se svými evropskými spojenci.

Nicméně prvním dokumentem, ve kterém je zakotvena zodpovědnost Unie za všechny otázky vztahující se k její bezpečnosti, je až Maastrichtská smlouva (Smlouva o Evropské unii).

V prosinci 1990 byly v Římě zahájeny dvě mezivládní konference, jejichž cílem bylo podruhé podstatně revidovat dosavadní zakládací smlouvy. Hlavním úkolem první konference bylo vytvoření smluvního rámce pro vytvoření hospodářské a měnové unie členských zemí Společenství, která se stala jedním z nejvýznamnějších integračních projektů vůbec. Druhá konference se pod vlivem politických změn konce osmdesátých let i nových výzev a rizik konce tisíciletí věnovala vytvoření rámce pro užší politickou spolupráci v oblasti zahraniční politiky, justice a vnitřní bezpečnosti. Roční jednání vyvrcholilo v Maastrichtu ve dnech 9. a 10. prosince 1991, kde hlavy států a vlád členských zemí přijaly návrh smlouvy o Evropské unii, který byl následně slavnostně podepsán 7. února 1992 rovněž v Maastrichtu. Smlouva o Evropské unii (SEU) po problémech s ratifikací nakonec vstoupila v platnost dne 1. listopadu 1993.¹³

SEU založila Evropskou unii spočívající na třech pilířích. Druhý pilíř představuje Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku. Smlouva o Evropské unii poté ještě dvakrát doznala určitých změn, nejprve na konci 90. let (Amsterodamská smlouva) a poté v roce 2003 po schválení revize smlouvy z Nice.

Evropská unie, která ve svých třech pilířích obsahovala všechny předchozí smlouvy o ES, měla být ambicióznějším pokračovatelem ES. Hlavním přínosem této smlouvy byl významný politicko-integrační posun Evropy.¹⁴

---

¹³ www.euroskop.cz, Stručná historie EU

¹⁴ Velek, M: ESZBP, str. 13

Z hlediska zahraniční a bezpečnostní politiky představuje nejdůležitější část dokumentu Hlava V, která zavádí Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku spolu s definicemi jejích cílů a návrhů jak jich má být dosahováno. V článku J.4. Smlouva vymezuje vztah mezi Evropskou unií a výše zmíněnou ZEU. *Unie požaduje po Západoevropské unii (ZEU), která je nedílnou součástí vývoje Evropské unie, aby vypracovávala a prováděla rozhodnutí Unie, která souvisejí s obranou. Rada ve shodě s orgány ZEU přijímá nezbytná praktická opatření.*¹⁵

Maastrichtská smlouva pak obsahuje i prohlášení členských států ZEU o Západoevropské unii jako takové, o jejím vztahu k Evropské unii a Severoatlantické alianci. *Západoevropská unie se v duchu těchto prohlášení měla stát obrannou složkou EU. ZEU se bude rozvíjet jako obranná složka Evropské unie a jako prostředek pro posilování evropského pilíře Atlantické aliance. Za tím účelem bude formulovat společnou evropskou obrannou politiku a dbát na její konkrétní provádění dalším rozvíjením své vlastní operativní úlohy.*¹⁶

Ovšem je výslovně stanoveno, že otázky ohledně obrany nepodléhají stejným postupům, které se týkají přijímání společných akcí v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky, nevymezuje je tedy Rada a nerozhoduje se o nich hlasováním kvalifikovanou většinou. Prohlášení o vztahu ZEU k NATO tedy obsahuje definici ZEU jakožto evropského pilíře Severoatlantické aliance.

2.1.3 Petersbergské úkoly jako nová výzva pro ZEU

Na setkání ministrů členských zemí ZEU v červnu 1992 v hotelu Petersberg, nedaleko německého Bonnu, se členské země Unie zavázaly poskytnout vojenské jednotky z celého spektra svých konvenčních ozbrojených sil pro určité vyjmenované typy úkolů. Těmito úkoly byly zejména humanitární a záchranné operace, *peace-keepingové* mise a úkoly bojových jednotek v krizovém řízení. Těmito novými úkoly samozřejmě nebyly dotčeny závazky na kolektivní obranu vycházející z článku 5 Washingtonské smlouvy či upravené Bruselské smlouvy. Tyto úkoly jsou výslovně uvedeny v článku 17 SEU a jsou zakomponovány do Evropské obranné a bezpečnostní politiky, které bude věnováno více prostoru dále.¹⁷

---

¹⁵ SEU, (92/C 191/01), www.euroskop.cz

¹⁶ *tamtéž*

¹⁷ http://europa.eu.int/scadplus/glossary/petersberg_tasks_en.htm

Pro implementaci závazků z Petersbergu byla podniknuta řada kroků k rozvoji operačních schopností ZEU. Byla vytvořena celá řada institutů jako Plánovací buňka pro plánování možných operací ZEU. ZEU jako taková samozřejmě nedostala k dispozici žádné vlastní stálé vojenské jednotky či velitelské struktury. Členské státy je unii měly dávat k dispozici na plnění nejrůznějších úkolů.¹⁸ Tyto vojenské síly se skládaly jak ze sil národních (tj. jednotlivých členských států) a multinacionálních. Z posledně jmenovaných byly pro plnění Petersbergských úkolů vyčleněny jednotky EUROCORPS, Multinational Division Central, EUROFOR, EUROMARFOR, Britsko-nizozemská obojživelná jednotka a Španělsko-italská obojživelná jednotka.¹⁹

V praxi byla tato ZEU do Petersbergských operací zapojena jen v omezené míře a ne kontinuálně. Ačkoli intenzita potřeby řešit výzvy, na které měly odpovídat právě Petersbergské úkoly v globálním kontextu neustále stoupala. Ve srovnání se Severoatlantickou aliancí ZEU rozhodně při řešení krizí zaostávala. Nejmarkantnějším příkladem byla neschopnost Evropanů zabránit eskalaci etnického násilí v Bosně, které se na konci 90. let opakovalo v případě Kosova. Tato konkrétní selhání vedla k tlaku na konkrétní aktivity EU v bezpečnostní a obranné oblasti a k hlubšímu zamyšlení Evropanů nad tím, jakým způsobem by bylo nejvhodnější zajistit, aby se nic podobného nemohlo opakovat.²⁰

Právě tato krize poukázala na neschopnost rozdělené EU, která přihlížela humanitární katastrofě v jejím těsném sousedství, což nakonec mělo dopad i na samotnou Západní Evropu (příliv uprchlíků, výdaje za humanitární pomoc a rekonstrukci).²¹ Bosna byla pro západoevropské politiky lekcí, která ukázala nutnost včasné prevence konfliktu, založené přednostně na civilních prostředcích, nicméně opřená rovněž i o prostředky vojenské.

2.1.4 Evropská bezpečnostní a obranná identita

---

18 <http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb150401.htm#FN1>

19 Multinational Division Central (MND(C)) je součástí Reaction Forces, které má k dispozici Nejvyšší spojenecký velitel pro Evropu, v rámci integrovaných vojenských struktur NATO. EUROFOR (síla rychlého nasazení) a EUROMARFOR (námořní síla) jsou složeny z ozbrojených sil z Francie, Itálie, Portugalska a Španělska.

Jednotkám EUROCORPS bude věnováno v práci ještě více prostoru

20 Pachta L., str. 20

21 Toto selhání EU se projevilo rovněž v hodnocení SZBP, v tzv. Zprávě o SZBP vypracované na podnět komisaře van den Broeka. Ve zprávě se píše o netečnosti a neschopnosti SZBP a EU jako celku, která je odrazem nedostatku vůle jednat, zvláště pokud jde o hrozbu nebo použití síly ze strany Unie. Tato zpráva se však nikdy nestala oficiálním dokumentem Unie

Jak již bylo několikrát uvedeno, na počátku 90. let docházelo k přehodnocování vztahů mezi Západní Evropou a Spojenými státy a kromě toho k růstu nestability v Evropě samotné, zejména na Balkáně. Ale vedle toho se ukazovala určitá omezenost Severoatlantické aliance, která sama sebe definovala primárně jako obranný pakt vůči vnějšímu nepříteli, zatímco existovala potřeba vytvoření politické entity, stojící na sdílených zájmech vůči novým bezpečnostním výzvám v Evropě. Západoevropské státy si vytkli za cíl vybudování opravdové evropské vojenské kapacity bez zbytečného duplikování velitelských struktur, plánovacích štábů a vojenských zařízení, které mělo k dispozici NATO.

V lednu 1994 přivítali zástupci členských států NATO vstup v účinnost Maastrichtské smlouvy a založení Evropské unie jako prostředek pro posílení evropského pilíře Severoatlantické aliance, který měl z evropských členů NATO udělat přínosnější spojení. O dva roky později se ministři zahraničních věcí členských států NATO dohodli na vytvoření Evropské bezpečnostní a obranné identity uvnitř Severoatlantické aliance. Toto rozhodnutí vedlo na praktické rovině k ujednáním mezi NATO a ZEU o používání zařízení a kapacit Severoatlantické aliance Západoevropskou unií pro operace pod její politickou kontrolou a strategickým řízením.

ZEU se tedy skutečně stala evropským pilířem NATO i součástí evropské integrace. Kolektivní obrana podle doplněné Bruselské smlouvy zůstala doménou NATO. Vzájemné vztahy měly být založeny na vzájemné transparentnosti a komplementaritě. Země ZEU se zavázaly řídit se stanovisky aliance. Pro členské země NATO, které zároveň nepatřily do EU byl vytvořen status přidruženého člena. To umožnilo participaci Turecka, Norska, Islandu a později ČR, Polska a Maďarska.²²

Avšak už v roce 1998 se pozornost přesunula od EBOI ke společnému prohlášení britského ministerského předsedy Tonyho Blaira a francouzského prezidenta Chiraka na summitu v St. Malo, kde představili svůj záměr posílit důvěryhodnost Evropské unie na poli bezpečnosti a zlepšit evropské obranné kapacity v rámci EU samotné.

2.1.5 Zrod Společné bezpečnostní a obranné politiky (Od Amsterdamu po St. Malo)

Maastrichtská smlouva slavnostně založila SZBP, což ovšem samo o sobě neznamenalo, že tato byla realizována. Amsterdamská smlouva, která měla Smlouvu o

---

²² NATO Handbook, kap. 4,

Evropské unii upravit, byla oproti smlouvě Maastrichtské mnohem skromnější a reálnější. Amsterodamská smlouva nově definovala cíle SZBP. Společná zahraniční a bezpečnostní politika měla zabezpečit společné hodnoty, základní zájmy, nezávislost a integritu Unie v souladu s principy Charty OSN, posílit bezpečnost Unie, chránit mír, prohlubovat mezinárodní spolupráci, rozvíjet a upevňovat demokracii ve světě.²³ SZBP byla založena na principu politické solidarity. V novém článku 11(2) se členské státy zavázaly *společně pracovat na rozšiřování a rozvíjení vzájemné politické solidarity*.²⁴ Stejný článek zavedl pojem integrity Unie. Integrita území měla být zajištěna *v souladu se zásadami Charty Spojených národů*.²⁵ Tato formulace odkazuje na chápání kolektivní bezpečnosti v souladu s Petersbergskými úkoly. Finsko a Řecko původně prosazovaly formulaci zajištění územní celistvosti Unie. Finsko z důvodů společné hranice s Ruskou federací a Řecko kvůli hraničním sporům s Tureckem.²⁶

Amsterodamská smlouva rovněž upravila samotný proces vytváření SZBP. Změnilo se hlavně postavení Evropské rady a Rady. Zatímco Maastrichtská smlouva (v. čl. J2) říká, že *členské státy se navzájem informují a konzultují v rámci Rady o všech záležitostech zahraniční a bezpečnostní politiky*.²⁷ Společný postoj může Rada zaujmout podle svého uvážení kdykoliv to uzná za vhodné a členské státy se tomuto rozhodnutí mají politicky podřídit. V článku 13 Amsterodamské smlouvy je psáno, že *Evropská rada bude určovat principy a obecnou linii Společné zahraniční a bezpečnostní politiky, včetně záležitostí týkajících se obrany*.²⁸ Rada poté měla přijímat všechna rozhodnutí *nezbytná pro definování a přijímání zahraniční a bezpečnostní politiky*.²⁹ Základní princip, podle kterého je Evropská rada jedinou instancí rozhodující o SZBP, se ovšem nezměnil.

V novém článku 17 bylo dále definováno postupné vymezování rámce společné obranné politiky, která by mohla vést ke společné obraně, ovšem pouze v případě, že by tak rozhodla Evropská rada. Západoevropské unii byla v tomto procesu přiřazena úloha instituce, která má podporovat EU při definování obranných aspektů SZBP a při zprostředkování přístupu EU k operačním kapacitám nutným pro splnění Petersbergských úkolů. Stejný článek dále stanovil, že *EU bude podporovat těsnější institucionální vztahy se ZEU s cílem možné*

---

²³ Amsterodamská smlouva, čl. 11

²⁴ tamtéž

²⁵ tamtéž

²⁶ Pecháček, Š.: Vývoj EBOP, str.12

²⁷ Maastrichtská SEU, čl. J2

²⁸ Amsterodamská SEU, čl. 13

²⁹ tamtéž

*integrace ZEU do EU, rozhodne-li tak Evropská rada.*³⁰ Tímto se vytvořila možnost úplného začlenění ZEU do EU. Článek 17 také začlenil Petersbergské úkoly do SEU. Právě včlenění Petersbergských úkolů do Smlouvy bylo možná nejdůležitější novinkou. Amsterodamská smlouva dále prohlásila ZEU za obranný pilíř EU a evropský pilíř NATO. Oficiální prohlášení ZEU za evropský pilíř NATO umožnilo participaci Dánska³¹ na vojenských akcích EU, které jsou realizovány prostřednictvím Common Joint Task Forces (CJTF) operujících pod hlavičkou NATO.³² Článek 17 rovněž vyzývá k rozvoji spolupráce v sektoru zbrojního průmyslu mezi jednotlivými členskými státy.

Dalším důležitým ujednáním Smlouvy bylo vytvoření funkce Vysokého představitele pro SZBP (který byl zároveň generálním tajemníkem Rady EU). První Vysokým představitelem byl v říjnu 1999 jmenován Javier Solana, bývalý generální tajemník NATO. O měsíc později byl jmenován rovněž na post generálního tajemníka ZEU. Vznik funkce vysokého představitele zlepšilo koordinaci a efektivnost SZBP při jednáních v rámci EU i ve vztahu k jiným subjektům. Nicméně jeho faktické pravomoci jsou vzhledem mezivládnímu principu rozhodování ohledně SZBP dosti omezené.

Bezprostřední reakce na novou smlouvu tak byly pesimistické. Hlavní cíl, tedy dosažení pokroku v oblasti zahraniční politiky a vnějších vztahů, jednoho z hlavních cílů mezivládní konference vedoucí k Amsterodamské smlouvě nebylo podle mnohých pozorovatelů dosažen. Zklamání bylo nepochybně o to větší, že do nové SZBP byla vkládána řada nadějí, které byly vystřídány deziluzí způsobenou rolí EU v Kosovu.

Ačkoliv řada prohlášení učiněných na výše zmíněném summitu v St. Malo byla poněkud vágní (např. vztah mezi EU a ZEU), jeho význam rozhodně nemůže být podceňován. Právě summit v St. Malo byl impulsem pro vznik Evropské bezpečnostní a obranné politiky (EBOP) v rámci SZBP.

Bez politického a vojenského zapojení obou evropských velmocí by bylo vytváření evropské obranné politiky nemyslitelné. Úsilí o vytváření společné obranné politiky nicméně i nadále mělo zůstat na mezivládní úrovni, tzn. mělo být koordinováno Radou ministrů a nikoliv nadnárodní Komisí. To mělo Británii zajistit, aby její případné námitky byly vždy vyslyšeny. Ze sblížování mezi Francií a Británií v St. Malo těžily i Spojené Státy. Neboť vzhledem k mezivládnímu charakteru evropské obranné politiky (veškerá rozhodnutí musí být přijata

---

³⁰ tamtéž, čl. 17

³¹ Dánsko má již od roku 1992 (ze summitu EU v Edinburgu) tzv. opt-out z účasti na veškerých akcích a rozhodnutích EU, které mají dopad na obranu

³² Pecháček, Š.: Vývoj EBOP, str.16

jednohlasně) mohli Američané se svými evropskými spojenci vyjednávat jak na bilaterálním, tak multilaterálním základě.

2.1.6 Kolínský summit

Na svém setkání na začátku června 1999 v Kolíně nad Rýnem vydaly členské země Evropské unie deklaraci o *posilování společné evropské politiky v záležitostech bezpečnosti a obrany*. To se dá považovat za zrození Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Zatímco v Amsterodamské smlouvě to byla ZEU, kdo měl být zodpovědný za přijímání vojenských rozhodnutí, Deklarace z Kolína volala po plném zapojení EU do dění na mezinárodní scéně. Za tímto účelem měla EU získat nezbytné prostředky a schopnosti, aby byla schopná dosáhnout svým cílům ohledně bezpečnostní a obranné politiky. Unie měla být schopná *samostatných operací*. Tato samostatnost měla spočívat ve schopnosti dělat rozhodnutí, organizovat a vést vojenské operace řešící mezinárodní krize, ve kterých by NATO jako takové nebylo žádným způsobem zaangażováno. Evropská unie si jako svůj hlavní závazek dala nenásilné řešení konfliktů v rámci *Programu EU pro prevenci násilných konfliktů*. V případě, kdy selže prevence by však Unie měla být připravena i pro možnost akutní intervence.

Evropská unie se při řešení krizí má opírat jak o civilní, tak vojenské prostředky. „Obchodní značkou“ a mimořádně silnou stránkou EBOP je paralelní a vyvážený vývoj vojenských i civilních kapacit. Posledně jmenovaná se pak opírá o čtyři priority přijaté na summitu v portugalské Feiře v červnu 2000. Jedná se o policii, vysílání expertů na právo, administrativu a civilní ochranu. Zkušenost z Balkánu ukázala, že pouze tato kombinace vojenských a civilních kapacit umožní efektivní krizový management.³³

Rozvojem evropské vojenské samostatnosti mělo být posíleno i transatlantické partnerství, kdy Evropa měla konečně odpovědět na americký požadavek převzetí většího dílu zodpovědnosti ve světě po skončení studené války.

Vojensky a ekonomicky silná Evropa měla rovněž upevnit postavení mezinárodních organizací. Evropská unie měla používat své EBOP kapacity v souladu s principy Charty Spojených národů.

Dalším velice významným faktorem bylo prohlubování evropské integrace. Jak je výše zmíněno, Evropská bezpečnostní a obranná politika je nedílnou součástí SZBP a tedy

---

³³ Lubkemeier, E.: *European Security and Defence Policy*, str. 21

jednoznačně spadá pod druhý pilíř SEU (tj. mezivládní pilíř). Nicméně úspěšnost EBOP mohla zpětně podpořit další integraci politickou. Společné akce tak měly napomoci k vytvoření určitého pocitu sounáležitosti a společenství a přesvědčit všechny členské státy, že spojování zdrojů je v jejich vlastním zájmu.

EBOP neměla být v žádném případě ambice být náhražkou Severoatlantické aliance. Měla umožnit EU plnit Petersbergské úkoly obsažené v Amsterodamské smlouvě. Za kolektivní obranu svých členů zůstalo zodpovědné NATO, stejně tak jako za mise mezinárodního krizového managementu (které nevyplývaly z čl. 5 Washingtonské smlouvy), kde se na akcích podílelo společně s EU. Evropská unie měla vojensky jednat pouze v případě, kdy tak neučinilo NATO.

Ačkoli se mělo jednat o vojenské mise Evropské unie, cílem EBOP nebylo vytvoření integrované stálé evropské armády. Veškeré ozbrojené síly zůstaly i nadále pod velením svých národních velitelů. Funkce nejvyššího velitele měla být vytvořena pouze pro účely jednotlivých misí EU.

Vídeňský summit konaný 11-12 prosince uvítal nový impuls, který debatě o společné evropské bezpečnostní a obranné politice dala francouzsko-britská deklarace. Jeho závěry v souladu s výše uvedenou deklarací uváděly, že pokud chce EU hrát plnohodnotnou roli na mezinárodní scéně, tak její SZBP musí být opřena o skutečné operační schopnosti.³⁴

2.1.6 Evropský základní cíl

V důsledku Kosovské krize se na samém konci 90. let dostalo EBOP nebyvalého zájmu politiků. Jestliže na summitu v Kolíně nad Rýnem v červnu 1999 se členské státy zavázaly vytvořit pro EU schopnosti plnit Petersbergské úkoly v rámci SZBP, na setkání hlav států EU ve finských Helsinkách na sklonku stejného roku byla představena řada kvantitativních i kvalitativních cílů, které měly tento závazek konkretizovat. Tento plán dostal název Evropský základní cíl (European Headline Goal) a měl být realizován do roku 2003. Závazek spočíval ve schopnosti rychlého nasazení a následného udržení vojenských sil schopných okamžitě plnit celý rozsah Petersbergských úkolů definovaných Amsterodamskou smlouvou. Vojenské síly měly čítat cca. 50-60 tisíc mužů, což odpovídá 15ti brigádám, či jednomu armádnímu sboru. Členské státy měly být schopny tyto síly nasadit do dvou měsíců

---

³⁴ Vienna European Council 11 and 12 December 1998. Presidency conclusions. SN/300/98, paragraphs 76 and 77)

od rozhodnutí o jejich vyslání. Menší jednotky rychlého nasazení měly být schopny nasazení ještě dříve. Nasazené vojenské síly měly být připraveny na délku nasazení v délce minimálně jednoho roku. Z tohoto požadavku vyplývá, že celkový počet vojáků k dispozici by se měl pohybovat kolem 150 000 kvůli zajištění možnosti jejich pravidelného obměňování. Tyto jednotky měly zcela vojensky soběstačné včetně všech vojenských, kontrolních a rozvědných kapacit, logistiky, infrastruktury. Vyčleněné síly měly disponovat mimo jiné i 500 letadly a 15 plavidly.

Aby byly tyto závazky uvedeny co nejrychleji ve skutek, tak bylo rozhodnuto, že Výbor pro obecné záležitosti EU tyto závazky vypracuje společně s ministerstvy obrany členských států. První neformální schůzka ohledně nových závazků se konala v únoru 2000 v portugalské Sintře, kde bylo rozhodnuto, že dočasné struktury pro navrhovaný Politický a bezpečnostní výbor, Vojenský výbor a Vojenský štáb bude funkční už od následujícího měsíce.³⁵ Evropského základního cíle mělo být dosaženo ve třech etapách. Nejprve mělo dojít k jakési inventarizaci sil EU. Následně měly být přesně určeny kapacity nutné pro nasazení a udržování síly o velikosti armádního sboru. Tento soupis nutných kapacit představoval tzv. ideální sílu, které mělo být dosaženo. V poslední etapě se vyjednávalo se členskými státy ohledně jejich konkrétního přispění do budovaných sil.

Ačkoli obrysy Společné obranné a bezpečnostní politiky se zdály být pevně narýsované, přece jen řada prohlášení byla poněkud vágního charakteru. Je otázkou, jak měla být EU schopná vytvořit efektivní vojenskou infrastrukturu aniž by zároveň nevytvořila svůj vlastní generální štáb a svoji vlastní strukturu velení. Navíc řada států nebyla ochotných duplikovat vojenské struktury NATO. Další otázkou byl vztah mezi EU a NATO. Jak již bylo výše uvedeno, tyto evropské vojenské jednotky měly být použity pouze v případě, že se v dotyčné záležitosti NATO samo neangažovalo. EU se však zavazuje k vedení *nezbytného dialogu, konzultací a spolupráce s NATO a jeho členy, kteří nepatří do EU*. Zároveň však měla být zachována naprostá autonomie rozhodování EU. Není tedy zcela jasné, jaký vliv na EBOP měly mít nečlenské země EU.³⁶

Evropský základní cíl nespécifikoval, kde by připravované vojenské jednotky měly, mohly nebo nesměly být nasazeny.

Význam Evropského základního cíle spočíval v určitém nastartování procesu budování reálných obranných kapacit Evropské unie. Stanovil tedy poměrně přesné

---

³⁵ van Ham, P.: Europe's Common Defense Policy, str. 219

³⁶ tamtéž

kvantitativní cíle, kterých mělo být během čtyř let dosaženo. Závazky jednotlivých členských států byly ovšem založeny na dobrovolnosti. V roce 2003 bylo naplnění Evropského základního cíle oficiálně prohlášeno za naplněné. Nicméně na summitu v Soluni, konaném v červnu stejného roku bylo uznáno, že EU není schopna dostát všem závazkům vyplývajících z Petersbergských úkolů. Proto byl nakonec v roce 2004 přijat nový soubor cílů, nazvaný Základní cíl 2010.³⁷

Další důležitou událostí ve vývoji SBOP byl summit v Nice. Ačkoliv SBOP nebyla jeho prioritou přesto byla na summitu přijata řada důležitých rozhodnutí. Byly nově definovány orgány SZBP a upřesněny mechanismy rozhodování i provádění EBOP.³⁸ Summit nicméně nevyřešil dvě zásadní záležitosti. Nebylo dohodnuto jakým způsobem začlenit do EBOP Turecko a dále jakým způsobem by mělo být konkrétně koordinováno plánování vojenských misí mezi EU a NATO.

Evropská bezpečnostní a obranná politika na konci 90. let si tedy nekladla za hlavní úkol vytváření společných vojenských sil, ale spíše kapacit a schopností jednat jednotně při zvládání krizí mezinárodního charakteru. EBOP tak měla přispět k vyváženějšímu partnerství se Spojenými státy, kde by se EU dostávalo většího podílu zodpovědnosti za bezpečnost ve světě.

2.2 Multinacionální vojenské sbory

90. léta 20. století se z hlediska rozvoje společné obranné politiky evropských států dají charakterizovat rozvojem společných mnohonárodnostních jednotek. Budování multinacionálních sborů je možno vidět jako výsledek bilaterální i multilaterální spolupráce a racionalizace a zvyšování efektivity ozbrojených struktur evropských států. Vytváření společných ozbrojených sborů mělo z části umožnit odstraňovat duplicitu v ozbrojených složkách členských zemí. Všechny zmíněné vojenské sbory byly vybudovány v institucionálním kontextu Evropské unie a NATO. Mnohonárodnostní sbory sestávají z jednotek vyhrazených jednotlivými státy. Použití těchto jednotek však vždy záleží na

---

³⁷ Quille, G.: Implementing the Defence Aspect, str. 1

³⁸ Velek, M.: SZBP, str. 18

politických a vojenských autoritách státu vysílajícího. Mnohonárodnostní dimenze těchto sborů se projevuje spíše na úrovni velení. Velitelská struktura je buďto permanentní nebo dočasná. Na úrovni jednotlivých vojenských jednotek je stupeň integrace poměrně nízká, a přestože jednotlivé vojenské jednotky spolu pravidelně cvičí, velení jednotky zůstává na úrovni národní.

Multinacionální sbory byly tvořeny rovněž i pro jednotlivé specifické mise. V tomto případě byl samozřejmě mnohonárodnostní rozměr mise omezen na dobu určitou, nicméně dosažených zkušeností mohlo být využito pro přípravu dalších misí. Z dočasných evropských mnohonárodnostních misí můžeme uvést například operaci Alba, tvořenou jednotkami z osmi evropských států v Albánii. Z dalších uvedme mnohonárodnostní jednotku složenou ze zástupců Německa, Rakouska, Dánska a Nizozemí, která působí v Afghánistánu v rámci mise ISAF.

V současné době existuje v Evropě zhruba několik desítek mnohonárodnostních sborů různé velikosti a stupně integrace. Pro účely této práce byly vybrány jen nejznámější z nich.

2.2.1 Francouzsko-německá brigáda

Francouzsko-německá brigáda představuje jedinou velkou vojenskou jednotku složenou z několika druhů zbraní, která je v době míru spadá pod operační velení EUROCORPSu, jehož je od roku 1993 součástí. Od svého vytvoření v roce 1989 je symbolem francouzsko-německé spolupráce.³⁹

Brigáda je dislokována v kasárnách ve německém Müllheimu (kde sídlí štáb), Immendingen a Donaueschingen-Villingen ve spolkové zemi Bádensko-Wurtenbersko.

Francouzsko-německá brigáda je tedy dvounárodnostní jednotka, která je charakterizována vysokou mobilitou a připraveností. Je tvořena asi 5 000 vojáky. V čele štábu se střídají po dvou letech velitelé z Německa a Francie. Brigáda je tvořena z několika oddílů. Podpůrný oddíl je jediným oddílem brigády, který je smíšený i na úrovních jednotlivých čet.

V roce 2002 byla Francouzsko-německá brigáda zapojena do operací SFOR v Bosně a Hercegovině pod francouzským velením. Od srpna 2004 Brigáda působí v afghánském Kábulu pod velením EUROCORPSu v rámci jednotek ISAF.⁴⁰

---

³⁹ Bartůšek, P.: EUROCORPS, str. 2

⁴⁰ www.eurocorps.net/history/eurocorps_history, 10.5.2006

2.2.2 Francouzsko-německá námořní síla

Francouzsko-německá námořní síla (Společná francouzsko-německá dočasná síla) je dočasnou vojenskou jednotkou, která je nicméně už od roku 1992 každoročně reaktivována. Její složení se liší podle misí, které jí jsou svěřeny. Její hlavní funkcí jsou vzdělávací a výcvikové aktivity, teoreticky však může být využita i v bojových misích. Důvodem jejího vzniku byly snahy štábů obou zemí na vytvoření schopnosti co nejrychlejší reakce na možný problém ve výsostných vodách jednoho ze států.⁴¹

2.2.3 EUROFOR (European Operational Rapid Force)

EUROFOR je mnohonárodnostní pozemní vojenskou jednotkou rychlého nasazení. Rozhodnutí o vytvoření této jednotky padlo v roce 1995 a o tři roky později se jednotka stala plně funkční. Jednotka byla vytvořena za účelem plnění Petersbergských úkolů, měla by být užitečná i jako jednotka rychlé reakce pro evakuaci občanů z neklidných oblastí.

Jednotku EUROFOR tvoří vojáci z Francie, Španělska, Portugalska a Itálie. Velitel jednotky je podřízen Meziministerskému výboru vysoké úrovně (Comité Interministériel de haut niveau - CIMIN), složeného z šéfů generálních štábů členských zemí a politických ředitelů ministerstev zahraničních věcí.

Tato vojenská jednotka rovněž nebyla vytvořena jako stálá. Stálý charakter má pouze štáb se sídlem v italské Florencii. Každý z členských států do jednotky přispívá jednou brigádou.

V roce 2001 byla jednotka zapojena do mise v Albánii.⁴²

2.2.4 EUROMARFOR

Tato jednotka je v podstatě námořní obdobou EUROFORu. Je rovněž složená z jednotek francouzských, španělských, italských a portugalských. EUROMARFOR je aktivován pouze za účelem společných cvičení, výcviku nebo vojenských misí. V listopadu 2003 se například účastnila operace Coherent Behavior ve východním Středomoří a ve stejném roce v Indickém oceánu operace Resolute Behavior.⁴³

---

⁴¹ http://www.defense.gouv.fr/sites/ema/decouverte/forces_europeennes/eurofor/l_eurofor/, 20.4.2006

⁴² tamtéž

2.2.5 Evropská letecká skupina (le Groupe Aérien Européen - GAE)

GAE byla vytvořena v roce 1995 jako společná britsko-francouzská jednotka s cílem rozšířit kapacity letectva obou zemí. Tato jednotka navázala na spolupráci mezi francouzským a britským letectvem z první války v Perském zálivu. V letech 1998 a 1999 se skupina rozšířila o dalších pět členů (Itálii, Německo, Nizozemí, Belgie a Španělsko). Není možné s určitostí prohlásit tento vojenský útvar za mnohonárodnostní sbor, protože pro něj nejsou v jednotlivých členských státech vyčleněny žádné jednotky. Jeho jedinou stálou částí je malý štáb v High Wycombe ve Velké Británii.⁴⁴

2.2.6 EUROCORPS

EUROCORPS má mezi ostatními výše zmíněnými mnohonárodnostními evropskými sbory zvláštní postavení. Pokud by nějaký silný eurooptimista našel dostatek odvahy nazvat některý z uskutečňujících se evropských projektů na společnou obranu zárodkem eventuální Evropské armády, tak by tento atribut nejspíše přiřkl tomuto vojenskému sboru vzešlému z francouzsko-německé spolupráce.⁴⁵

V květnu 1993 bylo v Římě rozhodnuto o začlenění EUROCORPSu do Západoevropské unie. Vytvořením Eurokorpsu dostala obranná politika EU konkrétní rozměr. V témž roce byl definován vztah mezi EUROCORPS a NATO. Dohoda mezi oběma institucemi měla umožnit možnost budoucí participace sboru EUROCORPS na misích NATO a vyjádřila závazek Eurokorpsu zůstat pod velením NATO.

Francouzsko-německá iniciativa nezůstala nepovšimnuta ze strany ostatních států, zejména Belgie, která chtěla do sboru začlenit některé své jednotky. Belgie se připojila 25. června 1993. Prvním velitelem sboru byl v listopadu 1993 ve Štrasburku inaugurován Němec Helmut Willmann.

---

⁴³ http://europa.eu/scadplus/glossary/eurofor_euromarfor_fr.htm, 20.4.2006

⁴⁴ <http://www.euroairgroup.org>, 20.4.2006

⁴⁵ Bartůšek, P.: EUROCORPS, European Army, str. 7

Čtvrtým členem se stalo 1. července 1994 Španělsko. Symbolickým momentem nového evropského vojenského sboru byla účast vojáků Eurokorpsu na vojenské přehlídce v Paříži v roce 1994 při příležitosti oslav 14. července.

Pátým a zatím posledním členem se 7. května 1996 stalo Lucembursko.

Fungování EUROCORPSu bylo prověřováno řadou cvičení, včetně cvičení koordinovaných s NATO. Klíčovým momentem, který měl prověřit funkčnost sboru byla účast na mírové misi v Bosně v roce 1998. Zhruba 470 členů Velitelství EUROCORPS posílilo štáb SFOR v Bosně a Hercegovině. 28. ledna 2000 Severoatlantická rada pověřila Velitelství EUROCORPS vytvořením jádra štábu pro operace KFOR v Kosovu.⁴⁶

V květnu 1999 na Francouzsko-německém summitu v Toulouse padl návrh na poskytnutí sboru EUROKORPS Evropské unii. To bylo o měsíc později schváleno na summitu v Kolíně nad Rýnem ostatními členskými státy. Zároveň EU rozhodla posílit své schopnosti a vytvořit síly rychlé reakce. Toto bylo potvrzeno i v prosinci na summitu v Helsinkách. Na konci roku 1999 bylo v Lucemburku dohodnuto přetvoření Eurokorpsu v sílu rychlé reakce, která by byla dostupná jak pro použití v rámci operací Evropské unie i NATO. V dubnu 2001 pět členských států EUROCORPS nabídlo vojenský sbor Severoatlantické alianci jakožto *Velitelství sil rychlé reakce NATO*. V roce 2002 byl EUROCORPS po provedení několika inspekcí doporučen na uznání jakožto síly rychlé reakce. Jedna z podmínek tohoto uznání byla otevřenost Velitelství EUROCORPS pro všechny ostatní členy Severoatlantické aliance. Španělsko, jakožto země předsedající společnému výboru pozvalo všechny členské státy NATO a EU k vyslání styčných důstojníků do štábu EUROCORPSu. Proto byla v září 2002 podepsána nová technická smlouva s Vrchním velitelstvím spojeneckých sil v Evropě. Do července 2003 své styčné důstojníky vyslalo Řecko, Polsko a Kanada. Na konci února své důstojníky vyslaly i dva tradičně neutrální členské státy Evropské unie: Rakousko a Finsko. Později k nim přibyli i jejich italští, britští a dánští kolegové.⁴⁷ Generální štáb EUROCORPSu se nachází v Aubert-de-Vincelles .

---

⁴⁶ tamtéž

⁴⁷ Bartůšek, P.: EUROCORPS, str. 2-3

EUROCORPS tak ostatním evropským multinacionálním sborům slouží jako určitý vzor. Od ostatních sborů se liší poměrně velkou integrací na úrovni jednotek. To se týká i používání některých kategorií jednotného vybavení (vozidla a lehké zbraně).

3. VZTAH VYBRANÝCH ČLENSKÝCH STÁTŮ K EBOP

Jak už vyplynulo z předešlé kapitoly, bezpečnostní a obranná politika Evropské unie představovala druhý pilíř evropské chrámové struktury. Tedy pilíř založený na principu mezivládní spolupráci a nikoliv supranacionalismu.

Jednotlivé členské státy unijní dvanáctky, respektive patnáctky mají na proces evropské integrace dost rozdílný pohled daný rozdílným politickým vývojem, vojenskými závazky a hlavně podporou integrace u domácí populace.

Všechny smlouvy a deklaráce, které se společné bezpečnostní a obranné politiky proto byly výsledkem řady mnohdy složitých kompromisů.

Obrana Západní Evropy byla po více než čtyřicet let řešena členstvím většiny západoevropských států v Severoatlantické alianci. Až do rozšíření EU v roce 1995 se členství v Evropské unii a NATO u všech států s výjimkou Irska překrývalo. Rozšířením se počet neutrálních členů EU zvedl na čtyři. Na první pohled se jako nejvýraznější problém mohla jevit otázka neutrálních členských států EU. Neutrální obecně státy programově nevstupují do žádných vojenských svazků a aliancí. Je tedy přirozené, že ne všechny země vítaly myšlenku na integraci do obranných struktur Unie. Nicméně situace ohledně participace v EBOP byla poměrně složitější. Koncept neutrality jednotlivých států se značně lišil. Jejich neutrality nebyla ni právně garantována jako tomu bylo např. v případě Švýcarska či Belgie (před rokem 1914). Neutralita nepřekážela těmto zemím vstoupit do OSN a aktivně se účastnit jejich mírotvorných misí. Nejprve se zaměříme na tzv. Severské státy, kde je podpora EBOP nejproblematictější.

3.1 Severské státy

Na úvod je třeba uvést, že Severské státy nahlíží celý proces evropské integrace z jiného pohledu než většina ostatních členských států. Kromě Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a EBOP se též neúčastní Evropské měnové unie.

Ze skupiny Severských států, kam řadíme Dánsko, Švédsko, Finsko a z nečlenských zemí též Norsko, se aktivně účastnilo bezpečnostní a obranné politiky pouze Finsko a Švédsko. Finsko a Švédsko se pokládaly za neutrální státy v době Studené války do rozpadu Sovětského svazu. Poté začali definovat svůj status jako neangažovaný (non-aligned) a na rozdíl od středoevropských a baltských stát si nepodaly přihlášku do NATO. Tyto dvě země bychom proto mohli označit jako bývalé neutrální země (ex-neutrals). Důležitost a aktuálnost společné

bezpečnostní a obranné politiky však vzrostla právě v době vstupu těchto zemí do Evropské unie. Obě země jsou proti vytvoření jakéhokoliv evropského obranného systému nebo záruk vzájemné obrany. Zjednodušeně lze říci, že se staví proti přílišné militarizaci EU. Na druhé straně přední švédští a finští politici opakovaně vyjádřili morální závazek bránit ostatní členské země v případě jejich napadení.⁴⁸

Velice zjednodušeně můžeme říci, že Švédsko se na své členství v EU dívalo z čistě ekonomického pohledu. Švédsko bylo tradičně neutrálním státem už od 19. století. Tato neutralita se však nebyla žádným způsobem právně kodifikována. Švédsko se nicméně účastnilo programu NATO Partnerství pro mír a vysílalo své vojáky na mise na Balkán a do Afghánistánu.⁴⁹

Pro Finsko byly vždy otázky bezpečnosti ještě důležitější vzhledem ke své geopolitické situaci a historické zkušenosti. Zřejmě i proto byla v této zemi podpora vstupu do EU mnohem vyšší než ve Švédsku.

Ačkoliv mají Švédsko a Finsko řadu rozdílných pohledů na Evropskou unii obecně, jakožto bývalé neutrální země spolu v rámci SZBP a EBOP spolupracovaly. Finsko (stejně jako např. Rakousko) upřednostňuje většinové rozhodování v záležitostech SZBP, zatímco Švédsko trvá na principu jednomyslnosti.

Obě země se rovněž přihlásily k Evropskému základnímu cíli vzešlému ze summitu v Helsinkách. Každý stát přislíbil účast 1 500 vojáků v nově budovaných evropských silách. Švédsko navíc přislíbilo i čtyři bojové letouny, ponorku a dvě minolovky.⁵⁰

Zcela zvláštní je postavení Dánska. Dánsko vstoupilo do EU jako první ze severovýchodních států v roce 1973 spolu s Velkou Británií a Irskem. Nicméně značná část dánské populace se k evropské integraci staví odmítavě a za dobu členství země v EU proběhlo asi deset referend o záležitostech EU a Dánska. V roce 1992 Dánové v referendu odmítli Maastrichtskou smlouvu a o rok později na summitu v Edinburghu byly této zemi navrženy čtyři výjimky. Dánsko se tak nemuselo účastnit měnové unie, nadnárodní spolupráce v azylové politice, v otázkách imigrace a občanského práva a hlavně spolupráce v obranných záležitostech. Smlouva tak prošla referendem až po zařazení těchto výjimek. Oproti jiným státům není zdrženlivost v otázkách spolupráce v obranné politice projevem pacifismu nebo neutrality.

---

⁴⁸ Rockenberger, N.: Nordic states, str. 5

⁴⁹ Tamtéž, str. 8

⁵⁰ Tamtéž

Dánsko je na rozdíl od Švédska či Finska členem Severoatlantické aliance. Právě tuto organizaci považuje za centrální v evropském bezpečnostním uspořádání.⁵¹ Z tohoto důvodu se Dánové neúčastní žádné vojenské spolupráce v rámci EU včetně rozhodování v těchto záležitostech. To samo o sobě ovšem neznamená, že by se Dánsko vzdávalo jakékoli diskuse ohledně zahraniční a obranné politiky. Dánsko má své zástupce ve všech orgánech EBOP, nicméně spolupráce probíhá výlučně v civilním rámci. Pokud se účastnilo mezinárodních misí, tyto musely být spojeny s mandátem NATO.⁵²

3.2 Francie

Jak již bylo na několika místech této práce zmíněno, Francie hraje spolu s Německem klíčovou roli v procesu evropské integrace. Je to zejména Francie, která v rámci EU propaguje myšlenku samostatnější evropské zahraniční a bezpečnostní politiky vůči Spojeným státům. Francie přislíbila přispět do budovaných evropských sil asi 20ti % všech vojáků. Od samého počátku vytváření SZBP prosazovala myšlenku personálního propojení funkce Vysokého představitele pro SZBP s funkcí generálního tajemníka ZEU. Francie je kromě Velké Británie jediným členským státem Unie s velmocenským statutem a proto vystupovala se samostatnými zahraničně-politickými cíly. Postoj Francie je těžké hodnotit jednoznačně. Francie prosadila spolu s Německem do Smlouvy o EU začlenění Petersbergských úkolů. Dále prosazovala plné zahrnutí ZEU do EU a vytvoření evropské politiky vyzbrojování.

3.3 Německo

V centru zájmu Německa, jakožto tahouna evropské ekonomiky byla především hospodářská a měnová unie. Pro hladké fungování této měnové unie byla z pohledu Německa nutná i určitá centralizace unijního politického rozhodování.⁵³ Proto se Německo spolu s Francií stalo hlavním propagátorem společné evropské obranné politiky. Rozhodování o SZBP se mělo posunout od jednomyslnému k většinovému hlasování. Rovněž měla být posílena role Evropského parlamentu na úkor parlamentů národních. Na druhé straně je však německá obranná politika silně zakotvena v NATO. Od Francie, která rozvíjela své plně

---

⁵¹ denmark.dk/portal/page?_pageid=374,520544&_dad=portal&_schema=PORTAL, cit.15.4.2006

⁵² Møller, S.: NATO, str.

⁵³ Pecháček, Š.: Vývoj evropské bezpečnostní a obranné politiky, str. 7

profesionální ozbrojené síly více pro nasazení mimo své území, se Německo opírá o tradiční armádu složenou branců určenou ke klasické teritoriální obraně. Navíc možnost ozbrojeného zásahu německých jednotek v zahraničí je ústavně omezen.⁵⁴

3.3 Velká Británie

Pohled Velké Británie na Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku prošla v 90. letech poměrně bouřlivým vývojem. Velká Británie je jednou ze dvou evropských supervelmocí patřící do atomového klubu. Je jedním ze stálých členů Rady bezpečnosti OSN a tak v zahraničně bezpečnostních otázkách dávala přednost spolupráci v rámci této instituce. Spojené království bylo vždy velice opatrné, aby nedošlo k narušení velice silného tradičního transatlantického pouta se Spojenými státy. Proto se stavěla negativně k budování autonomních evropských ozbrojených sil. Vojenské mise měly být založeny na zapojení rozličných koalic, které se měly vytvářet *ad hoc*. Británie rovněž odmítala rozdělení pravomocí mezi NATO a ZEU, kdy by NATO zajišťovalo kolektivní obranu a ZEU by měla být nápomocna při řešení mezinárodních krizí.⁵⁵ Toto platilo především pro Británii za vlády konzervativní strany. Labouristé byli evropské integraci na poli obrany více otevřenější, což se asi nejvíce projevilo na zmíněném britsko-francouzském summitu v St. Malo v roce 1998.⁵⁶

3.4 Rakousko

I v případě Rakouska došlo k posunu od modelu *klasické* neutrality švýcarského typu k principu solidarity v rámci OSN a zvláště EU. Ač neutrální stát, Rakousko se plně účastnilo Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a EBOP. Jako ostatní členové přispívalo k budování vojenských i civilních kapacit EU.⁵⁷

---

⁵⁴ Ojanen, H.: The EU and the prospect of Common Defence, str. 3

⁵⁵ viz kap. 2.1.5

⁵⁶ viz kap. 2.1.4

⁵⁷ Logothetti, R.: Austria's Security and Defence Policy, str. 7

ZÁVĚR

Kdybychom se pokusili stručně shrnout vývoj evropské integrace v oblasti obrany od přijetí SEU do návrhu evropské ústavy asi bychom došli k přesvědčení, že členské státy neměly ambice, nebo zkrátka nenašly dost odvahy pro uskutečnění skutečné společné evropské obrany, která by ze stávajícího hospodářského obra vytvořila giganta politického. Evropská unie je ve světové historii ojedinělým unikátem. Nebyla vytvořena jako výsledek úspěšných výbojů silného panovníka ani jako nějaké utopické seskupení států na základě společné ideologie.

EU vznikala postupně v pomalých etapách na základě racionálního uvažování představitelů jednotlivých členských států, kteří se rozhodli přenést část svých pravomocí na nově vytvořené společné nadnárodní orgány. Tak to fungovalo v záležitostech týkajících se hospodářství. Jestliže na počátku Studené války všechny plány na vytvoření společné evropské obrany ztroskotaly v konečném důsledku kvůli obavě jednotlivých států ze ztráty politické suverenity. Po skončení konfliktu mezi Západem a Východem se k tomuto důvodu přidal ještě strach ze znehodnocení transatlantického pouta se Spojenými státy v podobě Severoatlantické aliance.

Při uvažování nad úsilím o společnou evropskou obranou je třeba mít rovněž na mysli, že nejkrvavější konflikt v historii skončil teprve před šesti desetiletími a řada států, které spolu dnes participují na Evropské bezpečnostní a obranné politice, budují společné ozbrojené jednotky a pořádají spolu zahraniční vojenské mise mezi sebou vedla po staletí nekonečnou sérii konfliktů. Vzdání se kontroly nad ozbrojenými silami by znamenalo rezignaci na základní atribut suverénního státu, na což nebyly členské země připraveny.

Přístup členských států k evropské integraci na poli obrany lze vysledovat rovněž v používané terminologii. Veškeré úsilí bylo ve sledovaném časovém období směřováno k vytváření společné obranné politiky a nikoliv společné obrany. Zatímco společná obrana může být interpretována různě, společná obranná politika měla pouze členským státům umožnit spolupráci v některých obranných činnostech. Termín politika by tedy v tomto případě odpovídal anglickému pojmu *policy* (označení pro konkrétní politické opatření a rozhodnutí v politice)⁵⁸ a nikoliv *politics*. Slovo obrana, se sice ve smlouvách objevuje, ale má spíš význam

---

⁵⁸ Cabada, M., Kubát, M.: Úvod do studia politické vědy, str. 50

rétorický než skutečný. Fundamentální rozdíly v pohledu jednotlivých členských států na způsobilý, že cíle společné obrany zůstaly na úrovni slov a ne činů. Některé členské země (konkrétně např. Švédsko) jasně deklarovaly, že jsou ochotny se společné obranné politiky účastnit, tato však výslovně neměla nikdy přerůst ve společnou obranu.

A tak nemůžeme spolu s Güntrem Burghardtem, bývalým velvyslancem EU ve Spojených státech, nic než konstatovat, že Evropská unie dostatečně neuspěla v převedení svého obrovského ekonomického potenciálu na roveň politickou.

Ani vytvoření integrovaných obranných struktur Evropské unie by ovšem nutně nemuselo být považováno za zrod společné evropské obrany. Pokud se jednou bude EU chtít považovat vedle giganta hospodářského za velmoc vojenskou, bude nutné nejprve sjednotit její zahraniční politiku. Tento požadavek nejlépe vystihuje výrok bývalého generálního tajemníka ZEU José Cutileira, kterého se jeho přítel z EU zeptal: "Za jak dlouho budeme mít Evropskou armádu". On odpověděl: "Až vy budete vědět co s ní dělat".⁵⁹

Dalším z důvodů, proč společná evropská obrana ještě nebyla realizována může být, že úspěšný model NATO byl založen na vůdčí roli Spojených států, tedy jednoho suverénního státu, který je díky svému obrovskému vojenskému potenciálu rovnější než ostatní. V Evropské unii žádný z členských států takovou úlohu nehraje a navíc zde existuje i problém společného dorozumívacího jazyka. Některé členské země nemají ani dostatek anglicky mluvících důstojníků.

Kromě nejednotného pohledu na integrační politiku v oblasti bezpečnosti a obrany jsou velkou překážkou rozvoje evropských obranných kapacit nedostatečné výdaje na obranu.

Evropské obranné struktury nejsou v současné době schopny vytvořit systém schopný případného agresora zastrašit a odradit. V této souvislosti se tedy nedá o samostatné evropské obraně hovořit. Evropská unie tak zůstává na úrovni tzv. lehké obrany. Teprve skutečné vybudování společných ozbrojených disponující úplnou škálou konvenčních i jaderných zbraní, realizace společné evropské vyzbrojovací politiky, ale především jasně formulovaná a jednotná zahraničně bezpečnostní politika by mohla vytvořit efektivní systém společné obrany.⁶⁰

Za současné situace tedy zůstává nynější spolupráce mezi EU a NATO nutností pro zabezpečení evropské obrany.

---

⁵⁹ Grudzinski, van Ham, str. 55

⁶⁰ Pecháček, str. 22

RÉSUMÉ:

La fin de la guerre froide signifia la réévaluation de point de vue américain sur question de la sécurité européenne. Les Etats européens devaient prendre plus de responsabilité de leur propre sécurité.

C'est pourquoi au cadre d'Otan (organisation qui jouait durant plus que quarante ans un rôle irremplaçable dans le système de sécurité ouest-européen) une Identité européenne de défense est née. Le traité de Maastricht de 1992 créa l'Union européenne comme telle qui définit aussi comme un de ses objectifs une défense de son territoire.

L'Union européenne, voulût-elle se convertir d'un géant économique à une puissance militaire comparable avec les grandes puissances mondiales comme les Etats-Unis?

Le dossier basé sur les documents officiels de l'UE et la littérature secondaire décrit brièvement l'histoire de l'intégration européenne en matière de défense à partir de la ratification du Traité de Maastricht jusqu'à le sommet de Nice.

Son objectif est de répondre à la question si pendant la période de temps concernée la coopération en matière de défense entre les pays membres de l'UE menait directement ou indirectement vers la création d'une formation militaire bien intégrée sous le commandement international qu'on pouvait appeler une fois l'Armée européenne.

L'intégration militaire où plutôt les essais de l'intégration précédent même celle de politique. Mais tous les essais de créer les unités militaires communes ne trouvèrent pas assez de soutien aux pays ouest-européens. On les réjeta de peur de la perte de la souveraineté nationale et en plus les souvenirs de la Deuxième guerre mondiale étaient trop vivants. Mais en 1948 l'UEO est créée qui cependant à cause de l'existence de l'Otan n'existe pratiquement que sur papier. Cette institution est réanimée à la fin des années 80. par l'Acte européen uni.

Pour le développement de la politique de défense européenne la coopération franco-allemande fût très importante. Le traité d'Élysée de 1963 mène trente ans plus tard à la création d'une brigade franco-allemande, première unité binationale en Europe. La brigade mixte sert comme la base pour la création de l'Eurocorps, une véritable unité multinationale

composée des unités de cinq pays membres qui est une inspiration pour les autres regroupement de forces multinationales où régionales.

Le traité de Maastricht fonde une Politique étrangère et de sécurité commune qui fut cinq ans plus tard modifié par le traité d'Amsterdam. Le traité d'Amsterdam reformula la PSCE qui devint beaucoup plus réaliste est faisable. Le nouveau Traité de l'Union européenne absorbe aussi les missions de Petersberg. L'Union européenne se contracta donc une obligation de créer des capacités nécessaires de réagir aux crises internationales et mener les opérations de rétablissement de paix en cas d'urgence et le management de crises. La fonction du Haut Représentant pour la politique étrangère qui cumula aussi une fonction du secrétaire général de UEO fut créée. A cause du caractère strictement intergouvernemental ses capacités n'étaient que très limitées.

Le nouveau impuls pour le développement de la politique de sécurité et de défense fut le sommet au St. Malo où le président français Chirac et premier ministre britannique Blair envisagèrent l'approfondissement de la coopération en matière de défense et améliorer les capacités européennes de sécurité pour faire l'UE plus crédible.

Le sommet de Cologne de 1999 marqua le début officiel de la PESD en tant qu'elle. On décida de doter l'UE de moyens militaires. A la fin de même année durant le sommet au Helsinki les plans pour le développement des nouvelles capacités se concrétisèrent. On décida de créer un corps d'armée de 50-60 000 hommes déployables en deux mois et capables de rester n'importe où pendant au moins une année.

La PESD ne cherchait pas de trouver une alternative pour l'Otan, elle avait comme ambition d'établir UE comme un partenaire plus solide des Etats-Unis.

Le dossier traite aussi une question des corps européens multinationales en les comparant selon le degré de l'intégration et l'importance. A la fin des années 90. c'était Eurocorps qui semblait représenter un corps militaire européen multinational le mieux intégré en Europe.

La dernière partie traite une question de l'approche des différents pays-membres vis-à-vis l'intégration de défense. L'UE des quinze représente plusieurs approches à l'intégration au champ de défense. Le pays comme France ou les pays de Benelux soutiennaient l'idée de la défense commune européenne, tandis que les pays neutres et nordiques préféraient plutôt une coopération au niveau intergouvernemental.

Pour conclure il faut constater que pendant la période concernée l'UE n'était pas capable de se transformer d'un géant économique à une puissance mondiale militaire. La peur de la perte de la souveraineté nationale était présent dans la plupart des pays membres. Même une création d'une formation militaire sous le commandement supranationale n'aurait pas représentée une véritable défense commune parce que celle-ci exige une existence de la politique étrangère et extérieure commune consistente.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knihy

GRUDZINSKI, P.; van HAM, P.: *A critical Approach to European Security, Identity and Institutions*, 1. vyd. Pinter, London, 1999. 165 stran. ISBN 1-85567-566-8

PACHTA, L.: *Evropská bezpečnostní a obranná politika ve světle transatlantických vztahů*, Europeum, Praha, 2005

PEČENKA, M.; LUŇÁK, P.: *Encyklopedie moderní historie*, 3. vyd. Libri, Praha, 1999. 655 stran. ISBN 80-85983-95-8

CABADA, L.; KUBÁT, M.: *Úvod do studia politické vědy*, 1. vyd. Eurolex Bohemia, Praha, 2002. 445 stran, ISBN 80-86432-41-6

Nová bezpečnostná architektúra Európy, Nadácia k. Adenauera, Bratislava, 1996. 94 stran.

HOWORTH, J.: *European Integration and Defense: The Ultimate Challenge*, 1. vyd. Institute for Security Studies, Paris, 2000. 114 stran. ISSN 1017-7566

LUŇÁK, P.: *Západ. Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, 1. vyd. Libri, Praha, 1997. 460 stran. ISBN 80-85983-29-X

SALMON, T.C.; SHEPHERD, A.: *Toward a European Army: A Military Power in the Making?*, 1. vyd. Lynne Rienner Publishers, Boulder, 2003. 239 stran. ISBN 1-58826-236-7

Články

BARRY, C.L.: *Creating a European Security and Defense Identity*, JFQ, jaro

Dostupné na World Wide Web <http://www.dtic.mil/doctrine/jel/jfq_pubs/14_15.pdf>
15.3.2006

VERSHBOW, A.R.: *European Security and Defense Identity: Berlin, St.Malo, and Beyond*, Joint Force Quarterly, jaro 1999

Dostupné na World Wide Web <http://www.dtic.mil/doctrine/jel/jfq_pubs/1121.pdf>
5.4.2006

LIZEC, B.: *Do European Security Capacities have Feet or Clay?-Comments on the Institutional Setup of the European Security and Defense Policy*, Perspectives, Prague, winter 2002/2003

Dostupné na World Wide Web

<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=2&did=707191071&SrchMode=1&sid=1&Fmt=3&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1147704577&clientId=45145>
26.4.2006

LUBKEMEIER, E.: *European security and defence policy: A key project for European unification*, RUSI Journal, London, prosinec 2001

Dostupné na World Wide Web:

<proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=96096932&SrchMode=1&sid=2&Fmt=4&VInst=PROD&VType=PQD&RQT=309&VName=PQD&TS=1146838346&clientId=45145>
26.4.2006

MESSERVY-WHITING, G.: *The Development of a Military Capability for the European Union*, Military Technology. Bonn: Aug 2001. Vol.25, Iss. 8; pg. 81, 5 pgs

MØLLER, S.: *NATO – A Cornerstone in Danish Foreign and Security Policy*, NATO's Nations and Partners for Peace; 2002, vol. 47, str. 79-81,

Dostupné na World Wide Web: <

proquest.umi.com/pqdweb?did=274039591&sid=1&Fmt=4&clientId=45145&RQT=309&VName=PQD> 15.5.2006

PERRUCHE, J.-P.: *European Security and defence Policy*, NATO's Nations and Partners for Peace, Uithoorn,, vol. 49, čís. , 4str.

26.4.2006

QUILLE, G.: Implementing the Defence Aspect of the European Security Strategy: the Headline Goal 2010, *European Security Review*, No.23, July 2004

Dostupné na World Wide Web <www.isis-europe.org>

QUINLAN, M.: *European defence co-operation*, *RUSI Journal*, London, April 2001, Vol.146, Iss. 2, str. 54, 6 stran

Dostupné na World Wide Web

<<http://proquest.umi.com/pqdweb?did=793048211&sid=5&Fmt=4&clientId=45145&RQT=309&VName=PQD>>

26.4.2006

van HAM, P.: *Europe's Common Defense Policy: Implications for the Trans-Atlantic relationship*, *Security Dialogue*, SAGE, vol. 31, str. 215-228

SCHAKE, K.N.: *Do European Union Defense Initiatives Threaten NATO?*, *Strategic Forum*, August 2001, No. 184

Dostupné na World Wide Web < <http://www.ndu.edu/inss/strforum/SF184/SF184.pdf>>

5.5.2006

Prameny

Amsterodamská smlouva pozměňující SEU

Dostupné na World Wide Web:

<www2.euroskop.cz/data/files/9/CC1CBFCC-19F3-4F75-AB00-2FDC972887BE.pdf>

12.11.2005

European Security and Defence Policy after the Helsinki Summit, EP, Brussels, 22.2. 2000

Dostupné na World Wide Web:< www.naa.be/publications/jointep/at70gen0025.html>

18.11.2005

EU, WEU and NATO: Towards a European Security and Defense Identity

Dostupné na World Wide Web: <www.naa.be/publications/comrep/199/as257dscde-e.html>
Helsinki European Council, Annex IV of the Presidency Conclusions, 10 and 11 dec. 1999
Dostupné na World Wide Web: <europa.eu.int/council/off/conclu/dec99/dec99_en.htm>
12.5.2005

NATO Handbook, NATO Office of Information and Press, Brussels, 2001
Dostupné na World Wide Web: <<http://www.nato.int/docu/handbook/2001/hb0401.htm>>
5.5.2006

Smlouva o Evropské unii, (92/C 191/01),
Dostupné na World Wide Web: <www2.euroskop.cz/data/files/10/D542A3EA-D7D7-4A7A-B5DF-AE CFD1343F8D.pdf>
5.5.2006

Vlastní práce

BARTŮŠEK, P.: *EUROCORPS*, nepublikovaná sem. práce k předmětu Bezp. Aspekty vztahů EU-USA, FSV UK, 2005

BARTŮŠEK, P.: *EUROCORPS. A Future European Army?*, nepubl. sem. práce z předmětu Geostrategic Importance of Central Europe, FSV UK, 2006

BARTŮŠEK, P.: *European Common Defence Policy*, nepublikovaná seminární práce, FSV UK, 2005

Studie

OJANEN, H.: *The EU and the Prospect of Common Defence*, Finnish Institute of International Affairs, UPI Working Paper 18/99
Dostupné na World Wide Web: <<http://www.upi-fia.fi/doc/wp18.pdf>>

LOGOTHETTI, R.: *Austria's Security and Defence Policy within the framework of ESPD*
Dostupné na World Wide Web: <www.bmlv.gv.at/pdf_pool/publikationen/05_secstrat_20.pdf>, 15.5.2006

PECHÁČEK, Š.: *Vývoj Evropské bezpečnostní a obranné politiky v 90. letech 20. století*, Parlamentní institut, 2000

ROCKBERGER, N.: *Scandinavia and ESPD: Are the Nordic States Holding Back?*, Strategische Analysen, Büro für Sicherheitspolitik, Wien, November, 2005

Dostupné na World Wide Web:< www.bundesheer.at/wissen-forschung/publikationen>

SHABU, M.: *Vývoj bezpečnostní a obranné dimenze Evropské unie v 90. letech*, AMO, Praha, 2003

Dostupné na World Wide Web:

<www.amo.cz/cz/vyzkumne_centrum/publikace/index.php?ID=&IDp=67>

15.4.2006

VELEK, M.: *Společná bezpečnostní a obranná politika EU (SBOP) po 11. září 2001*, VŠE, Praha, 2006 (nepublikovaná absolventská práce)

Tisk

KREJČÍ, O.: Rebelové a ti druzí, *Ekonom*, 7.5.2003, str. 22

KŘÍŽ, Z.: Evropská armáda zatím nemá šanci, *Hospodářské noviny*, 16.7.2004, str.9

